

"Kendine gel. İnsaniyete layık bir surete yüksel. Şu dört delik ile bak; cemâl-i vahdeti gör, kemâl-i imanı kazan, hakikî insan ol!" Bu dört delik ne manaya geliyor ve hangileridir?

"Hem kâinatın sinesinde çok suretlerde tezahür eden incizaplar, cezbeler, cazibeler, ezeli bir hakikat-i cazibedarın cezbiyle olduğunu hüşyar kalblere gösterir."

"İşte, kâinat yüzündeki cemal ve kalbindeki aşk ve sinesindeki incizap ve gözlerindeki keşif ve şuhud ve hey'âtındaki hüsün ve tezyinat, pek lâtif, nuranî bir pencere açar. Onunla, bütün esmâsı cemîle bir Cemîl-i Zülcelâli ve bir Mahbub-u Lâyezâlîyi ve bir Mâbud-u Lemyezeli, hüşyar olan akıl ve kalblere gösterir."(1)

İncizap, çekilmeye müsait olma halidir. Yani insan vicdanında çekilmeye müsait haller ve duygular vardır.

Cazib ise, çekilmeye müsait olan o latife ve duyguları "**kendine çeken şey**" anlamındadır. Yani Allah'ın sonsuz cemal ve kemali bir cazibe kaynağıdır. İnsanın mahiyetindeki bütün duyguları kendine çekiyor.

Allah'ın ebedi cemal ve kemali kainatta müthiş bir cazibe kaynağı olmuştur. Bu cazibeye karşılık verecek incizab halini ise insanın fitratına ve vicdanına Allah derc etmiştir. Böylelikle **cazibe** ile **incizab** arasında sürekli bir alış veriş vardır. Bu hal aynı zamanda Allah'ın varlığına ve birliğine delil de teşkil ediyor.

Mesela, radyo istasyonu ancak alıcı ve verici ile çalışabilir. Bütün radyo alıcılarından çıkan sesler hep birlikte radyo istasyonuna işaret ve delalet ederler. Aynı şekilde bütün insanların vicdanında hissettiği cazibe halleri cazibedar bir hakikati akla gösterir.

Gözlerdeki keşif ve şuhut, Allah'ın kainat yüzündeki cemal ve kemal tecellilerini görmesi ve gözlemlemesi anlamındadır. Mesela bir çiçeğin sevimli ve güleç yüzüne bakıldığı zaman orada tecelli eden cemal ve kemal ile asıl cemal ve kemal sahibi olan Allah'a intikal eder, demektir.

İzahını yaptığımız **dört delik**, ikinci paragrafın ilk cümlesinde geçiyor.

(1) bk. [Otuz Üçüncü Söz, Yirmi Altıncı Pencere.](#)